

УДК 336.078.3

Петрук О.М., Виговська Н.Г.

Житомирського державного технологічного університету

ГЛОБАЛІЗАЦІЯ ЯК ПЕРЕДУМОВА ТРАНСФОРМАЦІЇ КОНТРОЛЬНИХ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ

Стаття присвячена дослідженню впливу глобалізації на контрольні функції держави. Автори доводять, що процес відкриття національних ринків повинен відбуватися під державним контролем, щоб залучення транснаціонального капіталу сприяло економічному зростанню нації.

Ключові слова: державний фінансовий контроль, глобалізація, тіньова економіка, кримінальна глобалізація.

Petruk O.M., Vygovska N.G.

GLOBALIZATION IN PREREQUISITE STATE TRANSFORMATION OF CONTROL FUNCTIONS

The article investigates the impact of globalization on the supervisory functions of the state. The authors argue that the process of opening national markets should be under state control in order to attract transnational capital contributed to the growth of the state.

Keywords: state financial control, globalization, the shadow economy, crime globalization.

Петрук А.Н., Выговская Н.Г.

ГЛОБАЛИЗАЦИЯ КАК ПРЕДПОСЫЛКА ТРАНСФОРМАЦИИ КОНТРОЛЬНЫХ ФУНКЦИЙ ГОСУДАРСТВА

Статья посвящена исследованию влияния глобализации на контрольные функции государства. Авторы доказывают, что процесс открытия национальных рынков должен осуществляться под государственным контролем, чтоб привлечение транснационального капитала способствовало экономическому росту нации.

Ключевые слова: государственный финансовый контроль, глобализация, теневая экономика, криминальная глобализация.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Крім внутрішніх передумов розвитку державного фінансового контролю, існує ряд зовнішніх. Однією з них є вплив глобалізації на контрольні функції держави.

Останні десятиріччя минулого століття ознаменувались різким порушенням несталого двополюсного стану світової економіки і переходом до нового її стану: зникнення чітких кордонів окремої держави. Попередня система світових координат, що базується на принципах суверенності національних держав та відповідної самостійності економік, трансформується в глобальну систему інтегрованих національних просторів, стягнутих ресурсними та фінансовими потоками між формальними суб'єктами глобального фінансового управління – транснаціональними бізнес-системами. Формується глобалізована економіка. Стрімко зростають міжнародні фінансові потоки. В цих умовах важливого значення набувають питання організації дієвої системи фінансового контролю.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Становлення, розвиток та вплив глобалізації на економіку досліджувалось в працях Ю.В. Латова, Г.Г. Фетісова, А.Г. Худокормова, Є.В. Новицького, В.І. Хорошковського, В.П. Колесова, Н. Загаладіна та інших. Не применшуючи ролі проведених досліджень для розвитку фінансового контролю, слід відмітити відсутність у вітчизняній науковій літературі чіткого обґрунтування необхідності трансформації державного фінансового контролю в умовах становлення глобальної господарської системи.

Метою написання статті є дослідження впливу глобалізації на контрольні функції держави.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У літературі найчастіше вказується значна кількість факторів і процесів, які в сукупності і утворюють явище глобалізації в цілому. Серед них необхідно виділити найважливіші (рис. 1).

Як бачимо, об'єктивний зміст глобалізації складають різномірні за походженням, сферами прояву, механізмами і наслідками процеси, що вимагає розгляду глобалізації як якісно самостійної, складної системи явищ та відносин, цілісної в її системності, але внутрішньо суперечливої.

Усі перераховані фактори, незважаючи на їх різномірність, тісно пов'язані між собою, внаслідок чого їх взаємодія визначає складний та суперечливий характер глобалізаційних процесів. За таких умов на перший план вийшли проблеми наднаціонального контролю.

Системний підхід до вивчення контролю в умовах глобалізації вимагає виділення суб'єкту, об'єкту і аналізу зв'язків (відносин) між ними.

Рис. 1. Складові глобалізаційних процесів

Суб'єкти. В умовах глобалізації економіки на арену міжнародних економічних відносин виходять нові суб'єкти господарської діяльності – це транснаціональні корпорації (ТНК). Статистика свідчить, якщо в 1970 р. у світі нараховувалось всього 7,3 тис. ТНК з 27,3 тис. їх закордонних філій, то в 2009 р. за даними ООН загальна кількість транснаціональних корпорацій становить близько 82 тис., а кількість їх філій – 810 тис. [6, с. 12-13].

Підраховано, що на 600 провідних ТНК припадає понад 1/4 світового виробництва товарів. ТНК є найбільшими експортерами капіталу. На їхню частку припадає основна частина прямих закордонних інвестицій. Історично перші ТНК функціонували в добувній промисловості. Їхня виробнича діяльність, як у сфері переробки сировини, так і у виробництві споживчих товарів активізувалась пізніше. Сьогодні саме у виробництво спрямована найбільша частина прямих закордонних інвестицій ТНК (60 відсотків), 20 и 5 відсотків інвестицій припадає відповідно на нафто- та вугледобувну промисловість. В останні роки ТНК значно збільшили масштаби своєї діяльності у сфері послуг, особливо у сфері туризму та

різних видах консалтингу. Відчутно зросла їхня активність у банківському бізнесі [4, с. 433]

Сьогодні ТНК контролюють понад 50 % світового промислового виробництва, 67 % міжнародної торгівлі, понад 80 % патентів та ліцензій на нову техніку, технології та ноу-хау, майже 90 % прямих закордонних інвестицій. Практично вся торгівля сировиною на світових ринках контролюється ТНК, в тому числі 90% світової торгівлі пшеницею, кавою, кукурудзою, лісоматеріалами, тютюном, залізною рудою; 85 % – міддю, боксітами; 80 % – оловом, чаєм; 75 % – природним каучуком, сировою нафтою [там же].

Транснаціональний капітал прагне тотального контролю над світовим ринком та над кожною з його складових (країнами), нівелюванню економічних, культурних та політичних меж між націями, підпорядковуючи своїм інтересам конкурентні переваги кожної з них, формуючи зручну для себе глобальну фінансову, інформаційну, правову та навіть силову інфраструктуру. Одним з принципів створення ефективних організаційних структур, який застосовують ТНК у своїй діяльності, є те, що необхідно орієнтуватись на мінімальне число рівнів управління та широку зону контролю [8]. Міжнародні інститути, які захищають інтереси ТНК, намагаються домінувати над національними державними інститутами, усуваючи будь-які перепони на шляху міжнародного руху капіталу, товарів, робочої сили.

Як протидіяти негативним наслідкам зазначених процесів? Повинно відбутися зміщення центру тяжіння господарської діяльності держави з питань внутрішнього економічного розвитку і соціального забезпечення на більш активну участь в конкурентній боротьбі на світових ринках. 1980-ті та 1990-ті рр. були періодами переосмислення проблем конкурентоспроможності як у світогосподарських центрах, так і на периферії. Детальному вивченню підлягали фактори, які впливають на конкурентоспроможність країн і можливі стратегії її збільшення. Держава, як і раніше, є єдиним реально діючим інститутом, здатним забезпечити необхідний правовий порядок в господарській сфері кожної окремо взятої країни та відстоювати її економічні інтереси на міжнародній арені.

Проф. Н. Загладін визнає досить спрощеним твердження, що правлячі еліти країн Заходу – це лише слухняний інструмент ТНК та ТНБ, пояснюючи це такими причинами:

по-перше, транснаціональний капітал не є єдиним та інтереси ТНК, які конкурують одна з одною на світовому ринку, суттєво відрізняються. Вони залежать від профілю їх діяльності, джерел виникнення, походження країни тощо;

по-друге, в розпорядженні урядів залишаються механізми перерозподілу ВВП (від 25 до 50 % в різних країнах), інститути “виробництва знань”, пов’язані з воєнно-промисловими комплексами, можливість маневрувати державними замовленнями, доступ до яких є значним для будь-яких корпорацій;

по-третє, держави зберегли за собою можливість правового регулювання діяльності корпорацій, включаючи розслідування тих аспектів, які суперечать національному законодавству (зокрема, антитрестовським законам в США). У Західній Європі, в рамках ЄС, саме державні структури визначають “правила гри” для корпорацій в широкому економічному просторі Євросоюзу;

по-четверте, незважаючи на значну автономію міжнародних чинників, державна бюрократія країн Заходу звітується перед виборцями, які в період виборних кампаній здатні винести свій вердикт. При цьому інтереси далеко не всіх виборців у різних державах пов’язані з “глобалізованим” сектором економіки, який контролюється ТНК та ТНБ [7, с. 6].

Таким чином, “в умовах глобалізації держава не відмирає, а трансформується в більш гнучкий і складний інструмент” [2, с. 97]. В розвинутих країнах відбувається не згорання економічної ролі держави, а зміна її господарських функцій. Якщо спочатку всі її завдання зводились до забезпечення ефективного функціонування ринку, то сьогодні починається здійснення заходів по переходу від прямих методів втручання держави в економіку до непрямих, які потребують професійного володіння найсучаснішими економічними інструментами.

В поглядах економістів щодо регулювання економічних відносин державою можна виділити два підходи до участі держави в регулюванні економікою: класична (ліберальна) теорія, основи якої закладено представниками класичної буржуазної школи політекономії

та були розвинені неокласичною школою, і кейнсіанська (протекціоністська) теорія.

Неоліберальна глобалізація для країн, що розвиваються, означає орієнтацію на розвиток експорту за існуючої ролі держави без суттєвого перерозподілу серед населення отриманих від цього вигод. У результаті формується нова модель розвитку – орієнтація на експорт із мінімальним соціальним перерозподілом, із збитковим внутрішнім ринком та зростаючим числом неефективних секторів. Така модель розвитку призводить до різкої майнової диференціації суспільства та збільшення частки населення з низькими доходами.

Реалізація ліберальної моделі в чистому вигляді для перехідних (трансформаційних) економік ускладнена об'єктивними обставинами. Насамперед, тому, що постсоціалістичні країни вступають у конкурентну боротьбу на світовому ринку у свідомо нерівних (у порівнянні з розвинутими країнами) умовах. Утриматись за таких умов можуть лише сільське господарство, видобувна галузь і лише первинна переробка сировини й енергоносіїв. Розвинуті країни могли б “звести нанівець” й ці виробництва, але вони або не мають відповідних природних ресурсів, або не мають наміру використовувати екологічно небезпечні технології на території власної держави.

Досвід реалізації цієї моделі в деяких країнах, які розвиваються, свідчить, що її результатом є збереження залежності національних економік, вплив капіталу і кваліфікованих кадрів. Безсумнівно, існує можливість спочатку зміцнити хоча б деякі галузі виробництва, наблизивши їх до рівня вимог світового ринку. Але для цього необхідно було б відгородити їх від сильніших суперників, що є замахом на непорушні принципи вільної торгівлі.

Оцінюючи роль держави, В. Рібаков пише: “Ринок не може усього: віддаючи перевагу короткостроковій рентабельності, він не здатен забезпечити виробництво колективних благ, пріоритетних для усіх і необхідних для нашої соціальної згуртованості. Так само, його норми не можуть бути застосовані до суспільства в цілому: індивідуалізм занадто часто виливається в право найсильнішого, турбота про короткострокову рентабельність заважає закладати основи для майбутнього. Нарешті, ринку невластиві такі цінності, як

солідарність і справедливість, і їх зобов'язана забезпечувати держава, гарант рівності прав” [13, с. 77].

Отже, держава перетворилась на активного суб'єкта економічної діяльності, тобто на один із найважливіших факторів ефективного функціонування та розвитку економічної системи.

Об'єкти. Інтернаціоналізація капіталу та посилення конкурентної боротьби на світових ринках. Одним із значущих проявів глобалізації є зростаюча лібералізація міжнародних економічних відносин – спочатку по відношенню до товарних ринків, потім – ринків послуг, капіталів, потім фондових ринків. У березні 1997 р. членами ВТО був прийнятий “глобальний пакт” про лібералізацію ринку телекомунікацій, що вступив у силу в 1998 р. Він передбачав звільнення від імпорتنних тарифів понад 90 % товарів цього ринку. У грудні 1997 р. країни-члени ВТО підписали угоду про лібералізацію ринку фінансових послуг.

З 1999 р. зменшилися бар'єри на ринках позичкових капіталів і покращився допуск іноземних конкурентів до національних банківсько-фінансових сфер [11, с. 20-25].

Тобто, глобалізація сприяє пересуванню між країнами не тільки товарів, послуг, технологій, але і капіталів, у тому числі прямих інвестицій, на базі яких розвивається міжнародне виробництво. Щорічний обсяг їх вивезення збільшився з 48 млрд. дол. у 1981 р. до 349 млрд. у 1995 р. У 1991-1996 рр. щорічне збільшення прямих закордонних інвестицій у чотири рази перевищувало зростання ВВП і в два рази – обсяг загальносвітової торгівлі товарами і послугами. Значна частина прибутку на такий капітал реінвестується в країнах, в яких знаходяться філії ТНК, в силу чого обсяг накопичених прямих закордонних інвестицій зростає ще швидше (500 млрд. дол. у 1980 р. і близько 3,2 трлн. дол. у 1996 р.) [там же].

Оновлюються способи вкладення капіталу. Зростає значення неакціонерних форм інвестування. Здійснення ефективного контролю за діяльністю іноземного підприємства не завжди вимагає придбання великого пакета його акцій. Як спосіб встановлення такого контролю використовують передачу закордонному партнеру ліцензій, ноу-хау, торгових марок, технічної допомоги, поки іноземні фахівці обіймають ключові посади підприємства. Розвиваються субконтрактні відносини, особливо ті, які використовуються при налагодженні зв'язків з

фірмами країн, що обмежують активність закордонного капіталу на своїй території. Найбільший ефект неакціонерні форми інвестування дають у галузях високих технологій.

Протягом другої половини ХХ ст. у галузевій структурі прямих закордонних інвестицій спостерігалась послідовна переорієнтація з видобувної промисловості (50-і роки) на обробну (60–70-і роки), а потім на сферу послуг (80 – 90-і роки). На початку 70-х років на сферу послуг припадало близько 1/4 світових обсягів накопичених за кордоном прямих інвестицій, а до кінця 80-х років її частка збільшилась до 45 % накопиченого обсягу і склала 55-60 % річного потоку нових вкладень. В останні роки помітно зросли закордонні інвестиції в такі галузі інфраструктури, як транспорт, комунікації, підприємства комунальних послуг, туризм тощо. Паралельно відбувається якісно інший процес удосконалення технологій розширення можливостей миттєвої передачі через кордони великих масивів електронної інформації у певних випадках дозволяє продавати консультаційні і деякі інші види послуг закордонним користувачам як звичайний товар, не здійснюючи прямих інвестицій у країни їхнього перебування. Це перетворює зовнішню торгівлю послугами на альтернативу прямому закордонному інвестуванню як способу надання послуг з-за кордону. В першу чергу таким способом інвестування користуються ТНК як при здійсненні внутрішніх, так і міжфірмових міжнародних операцій. Отже, можна чекати прискорення інтернаціоналізації сфери послуг одночасно у вигляді інвестиційних і товарних потоків.

Іншою вагомою складовою економічної глобалізації є «фінансова революція», яка проявилася в активізації міжнародних фінансових трансакцій, зростаючій відкритості ринків, збільшенні обсягів міжнародної торгівлі. Найбільш глобальним є світовий ринок позикових капіталів. Для нього характерні впровадження сучасних електронних технологій, засобів комунікацій та інформатизації, лібералізація національних ринків, допуск на них нерезидентів, а також дерегулювання ринків, пов'язане зі скасуванням обмежень на проведення ряду операцій. Результат – гігантське збільшення обсягу фінансових потоків у світі. Добовий обсяг угод на валютному ринку збільшився з 10-20 млрд. дол. у 1979 р. до 1,3 трлн. дол. у 90-х років. У квітні 2010 р. оборот світових валютних ринків збільшився на 20%, порівняно з квітнем 2007 р. та досягнув 4 трлн. дол. на день [15, с. 7].

Бурхливо розвиваються інтернаціоналізація і глобалізація кредитних і фондових ринків. Обсяг міжнародного кредитування з 1980 р. по 2000 р. збільшився в 15-20 разів. Глобалізація фондових ринків супроводжується збільшенням обсягу запропонованих цінних паперів і їх видів. У структурі експорту приватного капіталу з країн ОЕСР облігаційні позики в середині 70-х років склали 10 %, у середині 90-х років – 40 %, акції – відповідно 5 і 35 %. Причиною зростання пропозиції цінних паперів були дефіцити державних бюджетів і потреби приватного сектора у фінансуванні, а також приватизація, що супроводжувалась реалізацією акцій, які належать державі. На початку 80-х років капіталізація світового ринку складала близько 10 трлн. дол., у 1996 р. – 20,4 трлн. дол. Відповідно до даних Всесвітньої організації бірж, що об'єднує 52 провідні світові біржі у 2009 році капіталізація світового ринку становила 47,8 трлн. дол., що на 45,5 % більше за аналогічний показник 2008 року [16, с. 102].

Основними експортерами капіталу є розвинуті країни, але в останні роки зросла питома вага нових індустріальних країн і країн ОПЕК. Розвинуті держави в цій сфері, як і раніше, переважають – у 1995 р. на них припадало 92-94 % прямих інвестицій. Лідерами тут є США, потім Японія, Великобританія, Німеччина, Франція. Що стосується держав, в які інвестують, то і тут переважають розвинуті країни – у них розміщені 70 % інвестицій. На периферію припадає лише 30 %. У 80-х роках 3/4 інвестованого в периферійні країни капіталу спрямовувалося в десять найбільш динамічно зростаючих національних економік (Сінгапур, Бразилію, Мексику, Китай, Гонконг, Малайзію, Єгипет, Аргентину, Таїланд, Колумбію). З початку 90-х років основним центром тяжіння капіталу на периферії стала Східна і Південно-Східна Азія, включаючи Китай, який посідає разом з США перше – друге місце як імпортер капіталу. З кінця 80-х років формується новий напрям міграції підприємницького капіталу – регіон Центральної і Східної Європи й економічний простір колишнього СРСР – країни з перехідною економікою. Однак їхня частка в імпорті капіталу не перевищує 2-3 %.

Ліва частина капіталів обертається серед великих інституціональних інвесторів (пенсійних і страхових фондів, інвестиційних компаній і взаємних фондів), які акумулюють грошові ресурси корпорацій і населення та вкладають їх у цінні папери. Вага

потенційних довгострокових інвесторів приблизно дорівнює 60 % від світового ВВП і перевищує 40 % фондових ринків [1, с. 25].

Відносно України, то в останні роки зберігається тенденція збільшення обсягу залучених прямих іноземних інвестицій. На 1 січня 2004 р. загальний обсяг залучених прямих іноземних інвестицій в Україну становив 6,7 млрд. дол. США. Станом на 1 липня 2010 року обсяг прямих іноземних інвестицій становив 53,6 млрд. дол. США [5].

Процеси глобалізації фінансової сфери призвели не лише до вільного, неконтрольованого переміщення великих грошових мас через національні кордони та формування глобального фінансового ринку, але й до зміни функції грошей у світовій економіці. Гроші самі перетворились на товар, а спекуляція на зміні курсу валют стала найвигіднішою ринковою операцією [12]. Негативним фактором є те, що поряд з дестабілізацією фінансової сфери фінансова глобалізація призводить до посилення диспропорції в світовій економіці та до зростання соціальної поляризації. В цьому контексті не випадково економісти і політики стали говорити про необхідність „контрольованої” (керуваної) глобалізації, що пояснюється існуванням проблеми кримінальної глобалізації. Остання стосується не лише транснаціональної організованої злочинності і міжнародних терористичних організацій, а й легальних фірм та законних урядів, що переймають методи злочинців і займаються нелегальною господарською діяльністю в глобальному масштабі. Це є наслідком нерозв’язаного конфлікту між національними системами контролю та наднаціональними механізмами формування і реалізації основних економічних цілей.

Кримінальна глобалізація призводить до того, що світове господарство починає роздвоюватися: один його бік – це легальні, “прозорі” процеси; другий бік – це процеси нелегальні, тіньові [10]. Практично будь-який компонент легального світового господарства набуває нелегального “двійника”.

Тіньових “двійників” мають практично всі інститути світового господарства. Так, якщо головними суб’єктами легального світового господарств є транснаціональні корпорації і національні уряди, то їх аналог у світі нелегального бізнесу – це міжнародні кримінальні угруповання (італійська мафія, колумбійські наркокартелі, китайські тріади і т.д.), національні за своїм походженням, але транснаціональні

за масштабами діяльності, які координують свою діяльність один з одним.

На користь твердження, що існування тіньового сектору є результатом раціонального вибору суб'єктів господарювання, свідчать дані опитування, проведені Інститутом стратегічного аналізу та розвитку підприємництва [9]: на питання про те, чи добровільно керівник підприємства здійснює тіньові угоди, 28 % респондентів відповіли, що він приймає таке рішення самостійно, 65 % – що він примушений так вчиняти та 7 % – оцінили такі дії, як дії за звичкою. При цьому в якості джерел тиску, що примушують керівника укладати такі угоди, було згадано: партнери (постачальники та покупці) – в 34 % випадків, кримінальні структури – в 14 %, умови, створені державою, – в 19 %.

При вирішенні проблеми кримінальної глобалізації постає питання про трансформацію контрольних функцій держави. В цьому контексті виділяються три основні підходи щодо глобалізації – революційний, еволюційний та скептичний. Сутність підходів щодо глобалізації в контексті контрольних функцій держави представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Підходи до глобалізації в контексті виконання національними державами контрольних функцій

Підходи до глобалізації	Сутність підходу	Характеристика контрольних функцій
1. Революційний	Зростання рівня життя, соціальна стабільність, втрата національними державами своїх функцій	Контроль національних держав втрачається, контрольні функції переходять до міжнародних організацій
2. Еволюційний	Поширення зони впливу міжнародних організацій, поступовий поділ світу на бідні та багаті країни, поступова зміна функцій держави	Зміна ролі національних держав призводить до переходу частки контрольних функцій до міжнародних організацій
3. Скептичний	Глобалізація є міфом, ринок регулює держава	Контрольні функції виконує держава

Слід зазначити, що розгортання процесу глобалізації характеризується суперечливим впливом на національні економіки та весь перебіг сучасного світового господарського розвитку. З одного боку, глобалізація небачено розширює можливості окремих країн щодо використання та оптимальної комбінації різноманітних ресурсів, їх більш глибокої і всебічної участі у системі міжнародного поділу праці, з іншого – глобальні процеси значно загострюють конкурентну боротьбу, спричиняють маніпулювання величезними фінансовими та інвестиційними ресурсами, які становлять реальну загрозу для країн з низькими і середніми прибутками, оскільки вони відчують нестачу людського капіталу, інституцій, господарської інфраструктури, економічно вмотивованих рішень щодо реалізації наявних можливостей. Це суперечливий процес, який змушує по-новому сприймати й оцінювати відмінності між країнами з точки зору їх положення відносно одна одної і націленості факторами відтворення [3, с. 193]. Це надає можливість говорити про макроекономічний та мікроекономічний аспекти глобалізації. Макроекономічний аспект передбачає лібералізацію господарського життя, усунення торговельних та інвестиційних бар'єрів, створення спільних економічних просторів. Мікроекономічний аспект глобалізації проявляється у поширенні діяльності підприємств за межі внутрішнього ринку. Окрім цього, процеси глобалізації потребують погодження національних заходів зі стимулювання економічної кон'юнктури з урядами інших країн, побудови соціальної держави не лише з огляду на національні підходи і критерії конкуренції, а також з огляду на невідкладні екологічні проблеми, що набувають глобального значення.

Зниження питомої ваги національних держав в управлінні зменшує дієвість багатьох напрацьованих механізмів демократичної участі та контролю, а система наднаціональних органів не має настільки ж розвинутих аналогічних механізмів.

Визнаючи, що позиції національної держави змінюються, ми заперечуємо ту точку зору, що контрольні функції держави відмирають. Хоча деякі можливості держави дійсно скоротилися і відбувається процес “розмивання” національної держави, але цей процес не є всеохоплюючим. Національна держава залишається найбільш важливою силою у формуванні світової економіки.

Якщо окреслити межі державного фінансового контролю, то можна виділити: захист навколишнього середовища, фінансовий сектор і такі більш традиційні сфери, як діяльність монополій. Різко збільшилась участь держави у забезпеченні довготривалих умов конкурентноздатності національної економіки, в тому числі посилюється роль державного регулювання в стимулюванні науково-технічного прогресу, створенні інфраструктури, збиранні і обробці інформації, створенні сприятливих умов для вітчизняних підприємців, регулюванні припливу іноземної робочої сили. Таким чином, в розвинутих країнах Заходу відбувається не згортання економічної ролі держави, а зміна акцентів економічної діяльності, зміна господарських функцій держави, активізація її участі в боротьбі за забезпечення для країни більш вигідної ніші у світогосподарській системі. При цьому роль держави трансформується: вона нерідко виступає як глобальний підприємець, який передає частину своїх функцій по реалізації стратегічних національних інтересів своїм транснаціональним корпораціям і потужним кредитно-банківським структурам.

Висновки та перспективи подальших досліджень.

1. Системний підхід до глобалізації вимагає її розгляду як об'єкту-процесу, що потребує коригуючого впливу з метою досягнення бажаних результатів. Бажані результати, в даному випадку, – це зменшення проблем і негативних наслідків, похідних від глобалізації. В цьому контексті Україна повинна сформулювати таку державну політику, яка була б спрямована на розвиток інституційних можливостей – як соціальних, так і економічних, що необхідно для поступального економічного зростання. Політика всередині країни залишається ключовим фактором, що визначає, чи отримують країни та їх громадяни користь від глобалізації.

2. Інтеграція національних господарств в єдину глобальну мережу призводить до існування двох протилежних тенденцій: 1) посилення контролю за економікою; 2) випадіння з-під контролю державних та громадських організацій багатьох географічних областей і секторів економіки. Причинами відсутності належного зовнішнього контролю наднаціональних фінансових операцій є: відсутність наднаціонального фінансового інституту, функції якого були б аналогічними функціям центральних банків країн; відсутність міжнародної системи страхування депозитів, уніфікованих резервних вимог у банківській сфері;

відсутність скоординованого законодавства про банківське банкрутство; відсутність регулювання структури інвестицій.

3. Порівняно невеликий історичний період, який характеризується трансформацією контрольних функцій держави та підприємств, новизна та виключна складність предмета дослідження, не дозволяє глибоко та всебічно дослідити багато аспектів контролю процесів світового господарства.

В макроекономічному аспекті велике значення мають розробки таких проблем, як сутність, принципи та цілі нового типу контролю, контроль національних та міжнародних відносин, процесів спільного виробництва тощо. В мікроекономічному аспекті актуальними стають проблеми адаптації підприємств до глобалізації і зростання ролі систем внутрішнього контролю в сучасних умовах.

Список використаних джерел:

1. Бассанини Ф. Долгосрочные инструменты для финансирования инфраструктуры. – М.: Институт Российской академии наук, 2010. – 35 с.
2. Глобализация мирового хозяйства и национальные интересы России. – Под ред. В.П. Колесова. – М.: “ТЕИС”, 2002. – 632 с.
3. Горбач Л.М. Міжнародні економічні відносини: підручник. / Л.М. Горбач, О.В. Плотніков – К.: КНЕУ. – 2003. – 948 с.
4. Денисова Е.Ю. Практические аспекты функционирования тнк в глобальной экономике // Проблемы развития внешнеэкономических связей и привлечения иностранных инвестиций: региональный аспект Сборник научных трудов. – 2010. ч. 2. – с. 433-436.
5. Динаміка міжнародної інвестиційної позиції України [Електронний ресурс] – Режим доступу: // http://www.bank.gov.ua/statist/index_IPP.htm
6. Доклад о мировых инвестициях – Нью-Йорк и Женева: Организация Объединенных Наций, 2009 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.unctad.org/ru/docs/wir2009overview_ru.pdf
7. Загладин Н. Глобализация в контексте альтернатив исторического развития // Мировая экономика и международные отношения. – 2003. – № 8 – С. 3-10.
8. Козак Ю.Г. Міжнародна економіка: навч. посібник. [вид. 2-ге, перероб. та доп.] / Ю.Г. Козак, Д.Г. Лук’яненко, Ю.В. Макогон. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 672 с.
9. Косов Н. Теневой сектор в экономике России / Н. Косов // Аудитор. – 2000. – № 2. – С. 23-26.
10. Латов Ю.В. Теневая экономика: учебное пособие для вузов / Ю.В. Латов; под ред. В.Я. Кикотя; Г.М. Казиахмедова. – М.: Норма, 2006. – 336 с.
11. Международные валютно-кредитные и финансовые отношения: Учеб. пособ. для вузов / Красавина Л.Н. – М.: «Финансы и статистика», 2000. – 608 с.
12. Петрук О.М., Виговська Н.Г. Концептуальні підходи до сутності грошей в постіндустріальній економіці // Вісник НБУ. – 2010. – № 7. – С. 40-44.

13. Рыбаков В. «Розовая Европа» в час глобализации // Мировая экономика и международные отношения. – 2001 – № 3. – С. 77-83.

14. Щебарова Н. Государственное регулирование: соотношение свободы торговли и протекционизма // Мировая экономика и международные отношения. – 2003. – № 1. – С. 42-48.

15. Triennial Central Bank Survey 2010 [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.bis.org/publ/rpfx10t.htm>

16. World Federation of Exchanges 2009. Annual report and statistics [Электронный ресурс] – Режим доступа: // <http://www.world-exchanges.org>